

CAM ȘI VALOAREA MODALĂ A ENUNȚULUI

CAM ET LA VALEUR MODALE DE L'ÉNONCÉ

(Résumé)

L'adverbe *cam*, qui fonctionne comme opérateur de l'imprécision dans le discours courant, peut modifier, en tant qu'adjectif, un verbe, un adjectif, un adverbial, un nom (N) ou un GN, un substitut du N / GN et même un énoncé tout entier, introduisant une idée d'approximation, de vague dans une évaluation quantitative ou qualitative effectuée par le locuteur. Celui-ci peut recourir à une telle marque pour des raisons diverses, mais la présence de *cam* dans l'énoncé crée une impression d'incertitude, que renforcent d'ordinaire d'autres marqueurs: des modalisateurs spécialisés.

Cependant, les effets de sens que l'emploi de *cam* produit sont plus nombreux et variés; pour les interpréter convenablement dans chaque situation de communication, le destinataire du message s'appuie nécessairement sur l'ensemble des connaissances qui relèvent de sa compétence pragmatique.

Mots-clés: opérateur de l'imprécision, modalisateur, représentation, scalarité, modalité, atténuation.

Când dorește să evoce în cuvinte un fragment de experiență trăită sau imaginată, altfel spus reală sau fictivă (simulată), locutorul construiește obiectul discursului pe care îl va produce alegând o serie de referenți – entități de felul persoanelor, lucrurilor, evenimentelor – între care va stabili legături diverse, în cadrul fiecărui enunț. Dar vorbitorul face mai mult decât să manipuleze reprezentări complexe: de regulă, își exprimă și atitudinea personală față de universul referențial evocat. Enunțurile sale sunt *judecăți*, cu care interlocutorul sau interlocutorii pot fi, sau nu, de acord. Astfel de enunțuri care arată cum se poziționează vorbitorul față de conținuturile propoziționale sau reprezentările complexe vehiculate sunt considerate ca fiind enunțuri modalizate. Un conținut propozițional asumat de locutor, care se declară astfel public garantul validității relației de predicție asertate, va fi interpretat ca un enunț modalizat, plasat sub semnul certitudinii:

Di Pantazopol a colaborat cu Carafoli [...] de la începutul anilor 1950 [...] (Știință & Tehnică, 48/iulie–august 2015, 90).

În prezența unor operatori ai impreciziei, forța cu care locutorul validează un anumit conținut propozițional poate scădea, fără ca certitudinea să se transforme în incertitudine:

[...] educația formală [...] contribuie cam cu 10 procente (Dilema veche, 586/7–13 mai 2015, 4).

Pentru ca o asemenea transformare a valorii modale a enunțului să aibă loc cu adevărat este nevoie ca acesta să fie marcat de prezența unor modalizatori specializați, cu care operatorii impreciziei se armonizează semantic și pragmatic foarte bine:

*Mâine plecăm pentru două zile în alt oraș; de fapt, **cică** e cam sat (apud Mîrzea Vasile 2012:145).*

În ultimele două exemple, operatorul *cam* nuanțează printr-un grad de imprecizie evaluarea cantitativă, respectiv calitativă prezentă în fiecare predicție. În cele ce urmează, vom încerca să precizăm în ce măsură și de ce manieră contribuie el la calculul valorii modale globale a enunțurilor în care apare. Cadrul teoretic și metodologic în care se înscrie analiza este esențialmente cel propus de Gosselin în lucrarea sa *Les modalités en français. La validation des représentations* (2010).

1. Valoarea modală a enunțului

Pentru ca o suită constituită dintr-un grup nominal subiect și un grup verbal sau un grup predicativ mai mult sau mai puțin complex să formeze un enunț care exprimă o *judecată*, ea trebuie asumată de cineva; altfel spus, conținutul propozițional vehiculat trebuie validat de o instanță de validare (I). Această instanță poate fi: locutorul sau unul dintre ceilalți participanți la actul de comunicare, opinia generală, universul referențial, adică realitatea însăși (Gosselin 2010: 61); cele trei tipuri de „agenți verificatori” ai validității enunțului sugerează o deplasare progresivă dinspre polul subiectivității spre polul obiectivității. Informația care stă la baza predicției poate avea diverse grade de fiabilitate.

Dacă locutorul, instanță de validare subiectivă, asumă un anumit conținut propozițional ajustând enunțul produs la realitatea descrisă¹, el poate face validarea cu forță (F) maximă, angajându-se² pe deplin ca garant al veridicității celor enunțate, sau poate face aserțiunea păstrând neutralitatea, adică fără a declara un angajament personal în respectiva operație. Locutorul poate de asemenea refuza să se angajeze ca garant al validității reprezentării, adică

¹ Pentru direcția de ajustare, Gosselin (2010: 58 și urm.) folosește simbolul D.

² Gradul de angajare al locutorului (E) este, alături de relațiile temporale (T) și de relația modalității cu contextul discursiv (R), un parametru funcțional enunțiativ al modalității (Gosselin 2010: 60).

poate respinge conținutul propozițional vehiculat în comunicare. Mijloacele lingvistice (M) prin care se exprimă diversele valori modale sunt numeroase și foarte variate, implicând atât planul lexical, cât și planul gramatical (morfologic și sintactic).

Exemplul deja citat:

*Mâine plecăm pentru două zile în alt oraș; de fapt, **cică** e **cam** sat.*

are drept instanță de validare (I) persoana vorbitorului. Enunțul din prima lui parte este validat cu o forță (F) mai redusă întrucât, conform relațiilor temporale exprimate, asumarea de către locutor se efectuează într-un moment To, dar reprezentarea urmează să fie cu adevărat validată într-un moment ulterior – *mâine* –, când evenimentul deplasării poate deveni realitate. În ceea ce privește enunțul din a doua jumătate a exemplului, se poate spune că locutorul nu asumă deloc reprezentarea vehiculată de acesta. Forța validării este diminuată într-o primă etapă de imposibilitatea în care se află instanța de validare (I) de a decide dacă localitatea spre care va porni are proprietatea de ‘a fi oraș’ sau proprietatea de ‘a fi sat’, mai probabilă fiind atribuirea celei de a doua identități; într-o a doua etapă, grație „evidențialului citațional” *cică* – „semnal discursiv” sau „particulă cu funcție pragmatică” (Zafiu 2002 b: 130) –, se vede clar că locutorul refuză să asume, să ia asupra-și ceea ce alții i-au comunicat drept probabil. De reținut că, în situația dată, lexemele *oraș* și *sat* au ele însele valori modale asociate alethice și apreciative sau axiologice, primul conotând [pozitiv], celălalt conotând [negativ].

Se întâmplă destul de des ca operatorul impreciziei *cam* să nu fie întrebuințat pentru a nuanța, în sensul vagului, al aproximației, o evaluare cantitativă ori calitativă, ci pentru a marca o anumită strategie discursivă a locutorului, un anumit comportament social. Într-un exemplu de felul următorului:

*Era o zi mohorâtă de noiembrie și ne plimbam prin curtea Teleradio Moldova [...]. O incintă **cam** în ruine, cu clădiri jerpelite, printre care erau parcate câteva relicve auto (Dilema veche, 565/11–17decembrie 2014, 6).*

segmentul *o incintă **cam** în ruine* poate fi înlocuit cu sintagma *o incintă în ruine*, care descrie mai exact, direct și „fără menajamente”, o realitate referențială ce se înscrie pe axa *eu – aici – acum*, realitate percepută de jurnalist în momentul vizitei. Construcția propusă creează o distanță netă între realitatea nedescrisă și reprezentarea pe care ne-o oferă vorbitorul-autor, un decalaj în interpretarea realului, foarte potrivit pentru modelul discursiv ales de acesta, în acord cu exigențele tipului de producție verbală ilustrat, cu anumite conveniențe sau norme sociale. O astfel de distanță e menită să atenueze brutalitatea unei adevărate agresivități verbale față de destinatarul direct și imediat al mesajului ori față de eventualii lui destinatari indirecți. Versiunea „bemolizată” (Haillet, 2004: 11–13) sau atenuată a construcției *o incintă în ruine – o incintă **cam** în ruine* – este și ea expresia lingvistică a unei modalități.

Un enunț poate fi purtătorul unei singure valori modale însă, de regulă, este expresia unui cumul de valori modale, distribuite asupra unor constituenți

cu poziții variate în ierarhia sintactică a respectivei structuri. Fiecare dintre parametrii constitutivi ai modalității poate primi valori variind între 1 și 0, între un maxim și un minim, indici pe baza cărora se ajunge, prin calcul, la o valoare globală, proprie parametrului respectiv; de aici se pot trage concluzii cu privire la categoriile de modalități și la membrul unei categorii sau alteia care afectează cu preponderență un enunț dat. Incidența reală a modalităților nu se supune linearității fluxului vorbirii; formând o adevărată ierarhie, comparabilă cu cea sintactică de la nivelul frazei, ele contribuie în mod diferit la stabilirea a ceea ce numim coloritul modal global al enunțului. În discurs, mulți operatori modali au și funcții pragmatice distincte.

O asemenea diversitate de întrebări ca acelea ale lui *cam* mai poate fi oare pusă în legătură cu semnificatul în limbă pe care dicționarele îl atribuie lexemului?

2. *Cam*, unitate a sistemului limbii române și unitate de discurs

Făcând parte din grupul destul de numeros al „semiadverbelor” (Ciompec 1985: 34 și urm.; Guțu Romalo (coord.) 2005; Pană Dindelegan, Dragomirescu, Nedelcu 2010; Nedelcu 2012), *cam* – cu o variantă mai veche *can* – este inclus azi în ansamblul „cliticelor adverbiale” (DSL 1997: 105) ori al așa-numitelor „forme slabe” clitice – sau non-clitice (Mîrzea Vasile 2012: 133–146)? –, în virtutea diverselor tipuri de „deficiență” – fono-morfologică, sintactică, semantică – ce le caracterizează. Ca „semiadverb”, *cam* are valențe combinatorii mai numeroase și mai variate decât adverbele propriu-zise, dar face parte din grupul restrâns al unităților care, în context verbal, sunt antepuse verbului ori înscrise între auxiliar și participiul trecut, la timpurile compuse. S-a remarcat de asemenea că forma *cam* apare de regulă în enunțuri asertive afirmative, fiind mult mai puțin disponibilă pentru combinarea cu verbe la forma negativă, unde este înlocuită prin *nu prea*.

2.1. *Cam* apare în context verbal, adjectival, adverbial (Adv sau GPrep), chiar în contextul unui substantiv (Dt + N) ori al unui substitut al acestuia:

A cam suferit / să cam ceară / va cam fi înțeles / ar cam fi cântat / ar cam fi crezând (Mîrzea Vasile 2012: 139).

Apoi, se cam încheia toată distracția (*Dilema veche*, 578/12–18 martie 2015, 20).

[...] *ultima chestie ar fi cam riscantă* (*Cațavencii*, 18/6-12 mai 2015, 6).

[...] *ca director de gazetă era cam varză* (*Cațavencii*, 18/6–12 mai, 5).

Cam aici ne-a adus Facebook (*Dilema veche*, 578/12–18 martie 2015, 20).

[...] *îi datorăm cam același tip de reacții psihologice* [...] (*România literară*, 18/1 mai 2015, 14).

[...] *pantofii de mireasă* [...] (*de fapt sunt cam sandale*) [...] (Mîrzea Vasile 2012: 145).

A recunoscut cam tot.

Dacă „semiadverbul” este, de regulă, modificator (sau adjunct) al unor constituenți ai enunțului, când se află în poziție inițială, poate fi incident și la întregul enunț:

Cam arzi gazul! Nu mai sta degeaba!

Deși pentru unii cercetători (v., de pildă, Reinheimer Rîpeanu 2004) distincția între utilizarea clitică – în context verbal – a adverbilor de tipul *cam*, *și*, *tot*, *mai* și cea non clitică a unităților lexicale din această clasă este foarte clară, sintactic și pragmatic vorbind (v. Mîrzea Vasile 2012: 138), **cam** pare totuși a se comporta puțin altfel decât restul lexemelor enumerate. Este adevărat că, de regulă, în limba română standard acest cuvânt nu are autonomie în enunț, nu îndeplinește singur nicio funcție sintactică în frază, este un adjunct, de obicei neaccentuat, al grupului împreună cu care asigură o funcție gramaticală (element predicativ în contextul unui verb copulativ; complement circumstanțial, COD), dar:

a) se poate uneori constitui singur în răspuns afirmativ la o întrebare, mai ales în registrul familiar al limbii:

Te mai doare capul? – Cam (Mîrzea Vasile 2012: 135).

Orientat spre valoarea ‘cantitate mică’, acest operator al impreciziei admite parafraze de tipul: *puțin / oarecum / vag* sau poate, cu o deplasare spre ideea de continuitate, de durată prelungită a stării evocate, de tipul: *tot mă (mai) doare / mă (mai) doare încă*.

b) poate modifica centre de grup coordonate:

A cam mâncat și băut aseară, iar acum îl supără ficatul (cam: cantitate mare).

c) nu poate fi coordonat cu altă unitate din grupul restrâns de „semiadverbe” ce pot ocupa pozițiile fixe menționate mai sus (**cam și tot / mai bea*), „cu excepția unei reformulări metadiscursive” (Mîrzea Vasile 2012: 134). În schimb, poate intra ca modificator de nivel superior într-un grup adverbial ai cărui constituenți se subordonează ierarhic unii altora:

[Cam [tot [pe atunci]]] s-a observat că și robinetele făcuseră piatră (Dilema Veche, 578/12–18 martie 2015, 8).

Alte astfel de structuri ierarhizate¹ pot apărea în registrul colocvial:

Cam mai și bea / Mai și cam bea / (?) Mai cam și bea, dar nu: ***Și cam mai bea**.

d) nu are grade de comparație, dar grupul pe care îl introduce poate fi modificat prin cantitative precum *puțin / un pic*: *puțin / un pic cam (prea) sărat*.

2.2. Din punct de vedere semantic, deși *cam* este considerat ca având un sens general sau vag, abstract, greu de descris în limbă, credem că se poate

¹ „[...] poate exista un cumul de semiadverbe, favorizat de existența unui anumit context (de exemplu: cel negativ, cel emfatic – în care vorbitorul adaugă informație subiectivă informației enunțului)” (Mîrzea Vasile 2012: 134).

aduce o precizare : legat cumva, etimologic, de lat. *quam* ‘cât, în ce măsură, în atare măsură’, lexemul românesc se înscrie în zona exprimării imprecise, aproximative, a unei evaluări cantitative: *cam 50 de persoane*, *cam o oră / o lună*, *cam 3 km*.

Cum îți poți aduce aminte mai bine de o călătorie? Mai ales dacă aceasta a fost cam [= aproape] acum două decenii [...]? (*Dilema veche*, 585/30 aprilie–6 mai 2015, 19).

Cam poate avea drept sinonime, pe de o parte, pe *aproape*, *aproximativ*, *circa*, *în jur de*, pe de altă parte, pe *oarecum*, *întrucâtva*. Alegerea unui sinonim dintr-o serie ori din cealaltă depinde într-o largă măsură de semantismul centrului grupului sintactic al cărui modificator este.

Cam apare adesea alături de cuvinte *scalare*¹. Sunt *scalare* verbele (*a plânge*, *a râde*, *a protesta*...), determinanții (*puțini*, *mulți*), adjectivele (*subțire*, *vioi*, *isteț*...), expresiile adverbiale gradabile (*puțin*, *aproape*, *mult*...), chiar substantivele (*călău*, *slugă*, *tiran*...). Combinațiile de genul celor despre care am vorbit sunt în genere orientate spre polul cantității mici sau al calității nedeterminate – viziunea globală fiind, în acest ultim caz, mai curând negativă. Semantismul lexemelor *scalare* folosite de locutor, intenția de comunicare a vorbitorului, figurile retorice la care acesta face apel, credințele asociate în mentalul colectiv unui context istoric, politic, religios... care ar putea fi convocat pentru lămuriri suplimentare și explicații pot schimba însă orientările amintite:

Mai e până atunci – răspunde, cam placid, morocănosul Grumpy (*Dilema veche*, 586/7–13 mai 2015, 3).

[...] *bmw-ul meu aparent fabricat la Mioveni (judecând după numărul de bube... e cam Dacie)* (*apud* Mîrzea Vasile 2012: 145),

dar:

Îți cam plac fetele, mi se pare!

2.3. Desigur, prezența în enunț a unor astfel de construcții ce lasă să transpară o orientare de regulă negativă rezultând din combinații de constituenți de felul celor discutate este adesea hotărâtoare pentru orientarea argumentativă a ansamblului din care face parte respectivul enunț:

[...] *primise ore în trei școli din sectorul agricol: Academia din Mihăilești, Colegiul din Tufa și încă una cam tot așa* (*Dilema veche*, 563/27 noiembrie–3 decembrie 2014, 4).

3. *Cam*, operator al impreciziei și valoarea modală a enunțului

Într-un fragment de discurs cu evidente pretenții de obiectivitate, justificate, cel puțin în prima sa jumătate, de ideea că un conținut cu caracter științific se exprimă printr-un flux de construcții verbale neutre, dictate doar de realitățile

¹ Pentru definiția conceptului de *scalaritate*, v. Hadermann, Pierrard, Van Raemdonck 2007: 8–9.

observate, constatate, Vintilă Mihăilescu face aserțiuni clar marcate de certitudine, în primul paragraf al articolului său „Vise de Anul Nou...” din hebdomadarul *Dilema veche*:

Site-ul rusesc City reporter și-a pierdut 66% dintre cititori în ziua în care a hotărât să publice exclusiv informații pozitive. Anunțul acesta a făcut ocolul site-urilor românești înainte de sărbători (Dilema veche, 569/8–14 ianuarie 2015, 3).

În fraza imediat următoare se observă însă prezența unor elemente oarecum specializate ale limbajului vag și, în vecinătatea acestora, își găsește normal locul și operatorul impreciziei *cam*:

*S-a încercat și la noi ceva similar, și **cam** cu același efect (id., ibid.).*

Dacă doar *s-a încercat* – verbul de tensiune denotând un efort orientat spre atingerea unei limite finale, care nu este totuși atinsă –, dacă *s-a încercat ceva*, nu se precizează *ce* anume, iar acel *ceva* este doar *similar* acțiunii-termen de comparație, este de așteptat ca efectul încercării să fie doar *aproximativ același*, nu riguros identic cu cel înregistrat statistic, procentual în primul caz. Prezența lui *cam* este firească, nu șochează...

În acest ultim exemplu discutat, atât *cam*, cât și elementele lexicale cu care a fost pus în relație se înscriu în aceeași zonă conceptuală a *impreciziei*, a *vagului* (v. Zafiu, 2002 a). Oare operatorul *cam* își găsește un loc tot atât de normal și în prezența altor modalizatori, corelați cu alte categorii de modalități?

*Am auzit de un studiu din care ar fi reieșit că din tot acest amalgam, educația formală, cea obținută cu ajutorul instituțiilor specializate, creșă, grădiniță, școală ș. cl., contribuie **cam** cu 10 procente. O veste alarmantă pentru un educator de profesie (Dilema veche, 586/7–13 mai 2015, 4).*

Exemplul începe cu o expresie care indică „tipul de sursă din care a obținut locutorul informația” transmisă spre destinatarul ultim (Zafiu, 2002 b: 127): verbul *a auzi*, pe care îl vom asimila lui *a afla*, unul dintre verbele ce prezintă sursa informației „din punctul de vedere al celui care o preia, printr-un proces activ” (Zafiu, 2002 b: 129) și-l vom trata drept un *evidențial citațional*, o marcă a relatării. Dacă vorbitorul declară că știe „din auzite” cele pe care le spune, este normal să folosească, în continuare, un condițional – aici, condiționalul perfect – ca „mijloc morfologic [...], gramaticalizat, [...] pentru a indica drept sursă a informației relatarea și pentru a marca o distanță prudentă față de conținutul enunțului.” (Zafiu, 2002 b: 131). Epistemic vorbind, aceeași atitudine prudentă față de informația reluată spre a o transmite mai departe către publicul cititor îl face pe vorbitor să reproducă sub semnul aproximării indicația cifrică, poziția mărimii discutate pe scara valorilor calculate în perspectivă statistică. *Cam* se înscrie perfect în enunț și dă foarte corect seama de incertitudinea, de ezitățile pe care i le provoacă locutorului cunoștințele sale imprecise.

Un proces inferențial, sugerat de apariția condiționalului prezent – evidențial inferențial – în exemplul următor, în cazul de față formularea unei ipoteze explică apelul la operatorul impreciziei *cam*:

Drept e, însă, că ar cam dispărea jumătate din plăcerile cumulate ale lumii, odată cu dispariția mâncării și a tuturor gesturilor; a pregătirilor și a ritualurilor care o înconjoară (Dilema veche, 560/6–12 noiembrie 2014, 13).

Coloritul modal <POSIBIL>, prezența nedefinitului *orice*, poate și a altor mărci de rang diferit ale modalității favorizează apariția lui *cam*, expresie a aproximării, în exemplul de mai jos:

Acum [...] astronauții pot mânca în condiții destul de bune cam orice le dorește inima, exact ca pe pământ (Dilema veche, 560/6–12 noiembrie 2014, 13).

Întrebuințat alături de adjective – predicate vagi observaționale sau subiective (Lupu 2003) – ce exprimă proprietăți gradabile, *cam* subliniază caracterul scalar al lexemelor, indicând adesea orientarea spre „partea inferioară a scării”, adică spre cantitatea mică sau spre gradul modest al calității:

[...] ultima chestie ar fi cam riscantă [...] (Cațavencii, 18/6–12 mai 2015, 6).

Uneori, anumite elemente coocurente sau doar implicite în cadrul contextului lingvistic ori situațional dat îl orientează pe receptorul mesajului spre o altă interpretare a construcției – aceea de ‘grad înalt’ sau de exces:

Știm, veți zice, că-s cam [= prea] scumpe, dar probabil au ei pe cineva care, fix pe 15 decembrie, va avea reduceri serioase (Cațavencii, 47/26 noiembrie–2 decembrie 2014, 4).

Dacă acest enunț conține diverși modalizatori epistemici, care pot fi tratați și ca mărci evidențiale sau ca operatori discursivi, enunțul următor este o aserțiune afirmativă care nu conține niciun modalizator specializat, dar include un demonstrativ ce primește fără îndoială în interpretarea multor destinatari ai mesajului un colorit axiologic defavorabil, competența lor pragmatică fiind neîndoielnic implicată:

Oamenii au uitat cam repede vremurile acelea (Dilema veche, 585/30 aprilie–6 mai 2015, IV).

Se spune ‘mai puțin’ – *cam repede*, în loc de *repede* – pentru ca interlocutorii să înțeleagă, de fapt, ‘foarte / prea repede’; și să perceapă totodată reproșul adresat de locutorul-autor al articolului. Forța ilocutorie a unui enunț ce conține o astfel de litotă este mai mare decât a unuia în care ar fi apărut *foarte / prea repede*.

Când situația de comunicare o cere, același *cam* operator al impreciziei poate funcționa ca un atenuator al caracterului asertiv al enunțului:

Chiar dacă dup-ai-a mi se spune: „Da, ce să zic, poveștile tale sunt cam dezlănate... plot-ul, narațiunea ta cam șchioapătă” (Dilema veche, 585/30 aprilie–6 mai 2015, 14).

Disponibilitatea „cliticului adverbial” pentru modificarea unor constituenți înscriși în enunțuri care includ modalizatori – mai ales epistemici – sau mărci evidențiale de diverse categorii este vizibilă și în situațiile în care imprecizia afectează operația de evaluare calitativă a unei entități în vederea identificării clasei de indivizi căreia îi aparține. Reluăm aici un exemplu deja citat în contribuția noastră:

[...] *bmw-ul meu aparent fabricat la Mioveni (judecând după numărul de bube... e cam Dacie)* (apud Mîrzea Vasile, 2012: 145).

Scara identităților posibile pentru un autoturism include, pe una din pozițiile superioare, *bmw-ul* și, pe una din pozițiile inferioare, *Dacia*. Identificarea inițială prin poziția superioară – *bmw-ul* – se dovedește a fi falsă. *Judecând după*, evidențial inferențial, ne arată că vorbitorul este împins de propriul raționament, de propriile deducții, să identifice autoturismul prin poziția inferioară ocupată pe scara valorică (a prestigiului) de *Dacia*. Totuși nu poate fi vorba decât de o supoziție, de o ipoteză, așa că este nevoie de intervenția operatorului impreciziei *cam*: *cam Dacia*. Toate acestea îl ajută pe interlocutor/destinatar să înțeleagă prima parte a enunțului, marcată de modalizatorul sau de evidențialul *aparent*.

Prin ultimul exemplu pe care îl vom cita dorim să atragem atenția asupra varietății mijloacelor de exprimare folosite de locutor, dar și asupra implicitei la care recurge el, bazându-se pe competența pragmatică a receptorului, pentru a asigura coloritul modal – la care contribuie în felul lui și *cam* – al unui întreg paragraf, colorit modal ce joacă un rol important în organizarea relațiilor discursive în jurul cărora se construiește textul, consolidând întreaga arhitectură argumentativă:

[...] *se uită cu drag mama florilor la un trandafir și îl mângâie din priviri pe creștet.*

– *L-am luat de la târg, dar era cam amărât, eu am zis că e pe moarte. Florăreasa mi l-a dat pe gratis și a zis că, dacă nu se prinde, nu-i datorez nimic. Acum trebuie să mă duc să-i duc banii, a avut dreptate, a înflorit...* (Dilema veche, 586/7–13 mai 2015, 3)

4. Concluzii

Importantă expresie a vagului, a aproximării, *cam* funcționează în discurs ca operator al impreciziei, ca instrument la care vorbitorul face apel pentru a crea un efect de nedeterminare în mesajul său. Imprecizia care-i colorează uneori enunțurile se poate datora caracterului lacunar al informației deținute de el sau intenției sale de a nu da decât informații aproximative interlocutorului, încălcând anumite maxime ale conversației. În anumite situații, se poate și ca vorbitorul să dorească să nu blocheze comunicarea printr-o subliniere prea apăsată a caracterului asertiv al enunțurilor sale; *cam* este utilizat atunci pentru obținerea unei versiuni atenuate sau „bemolizate” a mesajului.

Efectele discursive ale cumulului de elemente vagi sunt destul de variate. Prezența lor influențează interpretarea globală a enunțurilor sau a secvențelor de enunțuri, însă și interpretarea respectivelor mijloace de exprimare este influențată, la rândul ei, de elementele coocurente din enunț.

Cam apare cel mai adesea în enunțuri ce conțin unu sau mai multe alte elemente modalizatoare ori evidențiale; între toate aceste elemente se creează interdependențe semantice și pragmatice de necontestat.

În interdependență cu alți modalizatori, *cam* poate influența într-o anumită măsură chiar organizarea relațiilor discursive în cadrul unui text, precum și arhitectura lui argumentativă.

SURSE

- C: *Cațavencii*, 47/26 noiembrie–2 decembrie 2014; nr. 18 (198)/6–12 mai 2015.
 DV: *Dilema veche*, nr. 560/6–12 noiembrie 2014; 563/27 noiembrie–3 decembrie 2014; 565/11–17 decembrie 2014; 569/8–14 ianuarie 2015; 578/12–18 martie 2015; 585/30 aprilie–6 mai 2015; 586/7–13 mai 2015.
 RL: *România literară*, nr. 18/1 mai 2015.
 Ș & T: *Știință & Tehnică*, nr. 48/iulie-august 2015.

BIBLIOGRAFIE

- Ciompec, Georgeta, 1985, *Morfosintaxa adverbului românesc – Sincronie și diacronie*, București, Editura Științifică și Enciclopedică.
 Gosselin, Laurent, 2010, *Les modalités en français. La validation des représentations*, Amsterdam – New York, NY, Rodopi.
 Guțu Romalo, Valeria (coord.), 2005, *Gramatica limbii române. I. Cuvântul*, București, Editura Academiei Române.
 Hadermann, Pascale, Michel Pierrard, Dan Van Raemdonck, 2007, «La scalarité: autant de moyens d’expression, autant d’effets de sens», *Travaux de linguistique*, 1, 54, p. 7–15.
 Haillet, Pierre Patrick, 2004, «Nature et fonction des représentations discursives: le cas de la stratégie de la version bémolisée», *Langue Française*, 142, p.7–16.
 Lupu, Mihaela, 2003, «Concepts vagues et catégorisation», *Cahiers de Linguistique Française*, 25, p. 291–304.
 Mîrzea Vasile, Carmen, 2012 : *Eterogenitatea adverbului românesc: tipologie și descriere*, București, Editura Universității din București.
 Nedelcu, Isabela, 2012, *101 greșeli gramaticale*, București, Humanitas.
 Pană Dindelegan, Gabriela, Adina Dragomirescu, Isabela Nedelcu, 2010, *Morfosintaxa limbii române*, București, Editura Universității din București.

- Reinheimer Rîpeanu, Sanda, 2004, «Intensification et atténuation en roumain: les adverbes *cam, mai, prea, și, tot*», în Araújo Carreira, Maria Helena (éd.), *Plus ou moins?! L'atténuation et l'intensification dans les langues romanes, Travaux et Documents*, 24, p. 225–246.
- Zafiu, Rodica, 2002 a: „Strategii ale impreciziei: expresii ale vagului și ale aproximării în limba română și utilizarea lor discursivă”, în *Actele Colocviului Catedrei de Limba Română. 22–23 noiembrie 2001. Perspective actuale în studiul limbii române*, București, Editura Universității din București, p. 363–376.
- Zafiu, Rodica, 2002 b : „<Evidențialitatea> în limba română actuală”, în Pană Dindelegan, Gabriela (ed.), *Aspecte ale dinamicii limbii române actuale*, București, Editura Universității din București, p. 127–144.

DICȚIONARE

- DELR: Ciorănescu, Alexandru, *Dicționarul etimologic al limbii române*, București, Editura Saeculum I.O., 2001.
- DEX: *Dicționarul explicativ al limbii române*, Ediția a II-a, București, Univers Enciclopedic, 1998.
- DSL: *Dicționar general de științe. Științe ale limbii*, București, Editura Științifică, 1997.

Alexandra CUNIȚĂ
Universitatea din București